

NOVA ESCOLA GALEGA

Na procura da renovación pedagóxica

Memoria 1993-2003

1. UN MOVEMENTO DE RENOVACIÓN PEDAGÓXICA

Co nome de NOVA ESCOLA GALEGA nacía, o 11 de Xuño de 1983, en Santiago de Compostela, un movemento asociativo de base coa finalidade xeral de impulsar o traballo de renovación pedagóxica e de galeguización lingüística e curricular do sistema educativo de Galiza, por medio da agrupación e cooperación de todos aqueles ensinantes galegos de calquera nivel educativo e de todas as persoas socias e colaboradoras que pretenden contribuír coa súa acción e reflexión á construción dun sistema educativo GALEGO, PÚBLICO E DEMOCRÁTICO.

A Asociación de renovación pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA constituíuse por confluencia organizativa de diversos colectivos de profesores e profesoras que foran nacemento nos finais dos anos setenta para impulsar a renovación didáctica e a galeguización do ensino en Galiza: Escola Aberta, Avantar, Movemento Cooperativo de Escola Popular Galega, Albe-Galicia e Xilbarbeira, entre outros, víndose a sumar a eles un notábel número de profesores de toda Galiza e dos diversos ciclos educativos.

A Asociación, que conta hoxe cun número próximo aos 300 asociados, é na actualidade un dos núcleos máis activos na empresa de reforma pedagóxica en Galiza. Se xa no seu nacemento incorporaba ao seu inicial acervo todo o conxunto de iniciativas emprendidas previamente (experiencias pedagóxicas, publicacións, encontros, materiais didácticos elaborados) veu significándose por unha continua actividade de promoción de iniciativas enmarcadas pola defensa e construción do modelo de Escola Pública, como sinal de identidade dos movementos de renovación pedagóxica.

Iniciativas presididas por unha permanente apertura aos planeamentos renovadores tanto psico-pedagóxicos como didácticos, terreo este en particular, no que vén ofrecendo propostas de traballo, orientacións e materiais didácticos, que xunto aos libros de texto editados por un amplo número de asociados, constitúen un conxunto pedagóxico de singular relevo, en calquera caso de obrigado recoñecemento á hora de facer unha radiografía pedagóxica e escolar do presente galego.

Non menos notábel é a implicación da Asociación como tal ou a través de moitos dos seus asociados e asociadas no impulso á galeguización lingüística e curricular no ensino, con froitos tanto na didáctica da lingua como nas estratexias de galeguización, nas obras de literatura infanto-xuvenil, nos traballos en campos científicos como o das ciencias sociais e o seu tratamento escolar, ou o das ciencias naturais entre outros.

Desde o seu inicio, NOVA ESCOLA GALEGA promoveu a creación de grupos de traballo internos, a celebración de Escolas de Verán para o profesorado, de Xornadas de Preescolar e Ciclo Infantil, de Xornadas de Escola Rural en Galicia, de Xornadas de Normalización Lingüística, de Encontros sobre a Reforma Pedagóxica e de Debate Pedagóxico, de Xornadas sobre Imaxe e Educación, e de outras sobre psicomotricidade e Educación Física. Promoveu a realización dun notábel número de Mesas Redondas e Conferencias, con invitados de recoñecido prestixio no campo das ciencias da educación en todo o Estado Español.

Como xa se vén dicindo, a Asociación prestou e presta particular atención a campos e cuestións como as didácticas da lingua, das ciencias sociais, das ciencias naturais, das matemáticas, a educación física e a psicomotricidade, os medios audiovisuais, a didáctica e o tratamento da educación infantil, a orientación escolar, a escola rural, a normalización

lingüística, a historia da educación en Galiza, a educación plástica, a literatura infantil e xuvenil e a educación para a paz, ademais de propiciar a xeración de actividades desta orientación de por parte de diversas institucións e instancias de toda Galiza.

No campo editorial, ademais do notábel número de libros de texto e outros de carácter didáctico editados baixo a autoría de asociados e asociadas a Nova Escola Galega, a través de diversas editoriais, hai que anotar a incursión noutros sectores pertencentes ás ciencias da educación, como poñen de relevo a existencia no pasado dunha colección editorial ("Cadernos de Nova Escola Galega") con seis títulos editados e a elaboración editorial e promoción da *Revista Galega de Educación*, da que saíron 33 números (ata maio de 1999), en colaboración con Edicións Xerais de Galicia, acadando a ser unha acabada expresión da renovación pedagóxica ao longo dos anos oitenta e noventa. Ao longo destes vinte anos Nova Escola Galega vén editando con continuidade (números 1 a 50) o seu *Boletín Interno*, de difusión xeneralizada entre os seus adherentes e diversas institucións e grupos educativos de todo o Estado; tamén editou o *Boletín Novapaz* de conexión entre aqueles ligados ás actividades relacionadas coa educación para a paz, así como *Nova Escola Galega Opina* de envío xeneralizado a todos os centros públicos educativos de Galiza, con puntos de vista e orientacións pedagóxicas da Asociación.

A Asociación pertence á Confederación Española de Movements de Renovación Pedagóxica, cunha constante participación desde o momento da súa constitución, á Coordinadora Galega de Movements de Renovación Pedagóxica e tamén á Federación Internacional de Movements de Escola Moderna (FIMEM), recollendo así tanto unha das tradicións que deron paso a Nova Escola Galega, a da pedagogía da Escola Moderna ou Freinet, como unha orientación global da dinámica do conxunto da Asociación.

Ademais da implicación docente dos seus asociados e asociadas, tanto na escola infantil, como na primaria, no sector da educación especial, no ensino secundario, na formación profesional e na Universidade (estudios de Pedagogía e Normalistas), hai que destacar a presenza, ás veces moi significativa, de membros de tal Asociación en Preescolar na Casa, no, noutroa existente, Gabinete da Reforma da Consellaría de Educación, nos Servizos Municipais de Educación de Concellos que dispoñen destes Servizos Educativos, ou noutras iniciativas editoriais ao servizo da comunicación pedagóxica como foi o caso do Semanario "A Pizarra" de *Faro de Vigo*, ou o Semanario "Na Escola" de *La Región* de Ourense, sen esquecer tampouco a implicación nas publicacións pedagóxicas *Adaxe*, *Sarmiento*. *Anuario Galego da Historia da Educación*, ou en publicacións que como *Encrucillada* ou *Cadernos de Pedagogía*, prestan unha atención informativa á realidade educativa de Galiza.

Como recoñecemento ao traballo da Asociación, foi declarada "Iniciativa Cultural" sobresaínte do ano 1986 nos recoñecidos Premios da Crítica de aquel ano.

Débese sinalar finalmente que, como asociación democrática e plural tamén a ela pertencen ensinantes de notábel implicación sindical en varios dos sindicatos de traballadores do ensino de Galiza. Na procura de ser un instrumento ao servizo da reforma pedagóxica débese salientar mesmo as súas contribucións ao desenvolvemento do movemento de pais e nais e escola en Galiza.

2. OBXECTIVOS E FINALIDADES

Son obxectivos para Nova Escola Galega:

1. A procura e a elaboración de prácticas educativas que tomen en conta todos os aspectos físicos, afectivos, sociais e intelectuais da personalidade das persoas en formación.
2. A definición e loita por unhas condicións necesarias para unha pedagogía alternativa orientada desde o Proxecto ou Modelo de Escola Pública que preconizamos.
3. A modificación dos perfís profesionais dos educadores, desde a óptica dunha nova profesionalidade afastada de visións tradicionalistas e autoritarias.

4. A batalla contra a cultura prefabricada, case sempre imposta aos alumnos e alumnas sen deixarlles a posibilidade de verificar e de comprender criticamente o conxunto de aportes culturais.
5. A inculturación galeguizadora e a loita pola normalización lingüística en Galiza.
6. A busca dunha concepción curricular e formativa unitaria, interdisciplinar e integradora.
7. A procura dunha xestión democrática das institucións educativas, que sexa unha efectiva xestión social anti-autoritaria, anti-burocrática e anti-corporativa.
8. A afirmación da laicidade da educación pública ou sostida con fondos públicos, da coeducación, da promoción da igualdade e da integración das diferenzas; é dicir, unha educación efectivamente democrática e democratizadora, como parte dunha sociedade democrática e socialmente avanzada.

3. SINAIS DE IDENTIDADE DA ESCOLA PÚBLICA

O modelo de *Escola Pública* que defendemos é un proxecto que cómpre ir construíndo mediante a reflexión e o intercambio de experiencias, favorecendo o debate profesional e social sobre o que significa un ensino público de calidade.

Estas serían algunhas das súas notas definitorias

- Entendemos a *Escola Pública* como un conxunto de institucións e mediacións sociais, organizadas como servizo público gratuíto, para asegurar a toda a cidadanía o goce do dereito á educación.
- Debe estar financiada publicamente para asegurar unha escolarización gratuíta, total e de calidade para todos e todas, entre os 0 e os 18 anos de idade.
- Organízase democraticamente. A súa titularidade, a súa xestión e todos os criterios que a informan terán que ser públicos, con autonomía pedagóxica e de xestión.
- Unha *Escola* investigadora e crítica que se estrutura a partir de proxectos educativos.
- Unha *Escola* plural, ideolóxica e culturalmente. Un espazo laico e aconfesional, que non practica o adoutramento e que garante a liberdade de expresión.
- Unha *Escola* vertebrada por un currículo contextualizado e didacticamente asentado en correctos fundamentos psicopedagóxicos.
- Un modelo de Escola Pública con estrutura de tronco único mediante un sistema pedagóxico coherente, dotado dun corpo único de docentes e educadores con autonomía organizativa para a aplicación do seu proxecto educativo.

4. VIDA E IDENTIDADE ORGANIZATIVA

Os Estatutos de NOVA ESCOLA GALEGA permiten deseñar unha estrutura organizativa que descansa no funcionamento e na toma de decisións democráticas, a partir das Asembleas Anuais, como marco no que, entre outras cuestións, se aproba o Plano de Acción anual e se elixe e/ou ratifican as diversas responsabilidades directivas e organizativas. Un órgano colexiado, o Secretariado Galego, do que forman parte, a Presidencia, a Secretaría, a Vicesecretaría e a Tesourería, de elección directa e renovábel cada dous anos, xunto a diversas Secretarías Técnicas, tanto internas como de representación externa, máis os representantes dos diversos Grupos Territoriais-Zonais nos que se estrutura o conxunto da afiliación, alimenta o funcionamento ordinario. O Secretariado Galego mantén reunións periódicas ao longo do ano, asegurando a toma de decisións e a coordinación das actividades da Asociación. Deste xeito exerceron ou exercen a Presidencia, pola súa orde, os profesores e profesoras: Mercedes Suárez Pazos, Antón Costa Rico, Fina Mosquera Roel, Manolo Bragado Rodríguez, Carme Soto Carballada, Xosé Ramos Rodríguez, Xosé Álvarez Castro, Xosé M. Cid Fernández, María D. Candedo Gunturiz, Carmela Cons Pintos e Paco Veiga García.

Nova Escola Galega está estruturada nos grupos territoriais de Ferrol, A Coruña, Santiago, Barbanza, Morrazo, Salnés, Pontevedra, Vigo, Ourense, A Mariña e Lugo, se ben non sempre se rexistra un funcionamento ordinario destas zonas.

Son trazos pretendidos da súa identidade organizativa:

- querer ser un grupo amplo, flexíbel, plural desde o punto de vista ideolóxico, e eficaz, que pretende ensamblar as achegas sectoriais dentro dun marco globalizador e unificador,
- o recoñecemento e apoio ás dinámicas grupais internas, tanto a escala nacional como comarcal.
- un espazo convivencialmente rico, de participación, con dinámicas de consenso e non exclusivistas, e con transparencia no seu funcionamento,
- un espazo humano que se considera parte dun tecido social cívico e crítico coas estruturas e prácticas de poder dominante actual, por consideralas contraditorias co modelo organizativo preconizado,
- un espazo potenciador da formación e da investigación do profesorado para a elaboración de propostas e prácticas pedagóxicas co máximo rigor científico e profesional,
- a estabilidade conxugada coa renovación e a progresiva acumulación dun patrimonio intelectual educativo.
- con vontade de ser plataforma de opinión e de contribución participante na construción da nova escola pública galega e democrática.

5. UN ESPAZO PARA A REFLEXIÓN, O DEBATE E A ELABORACIÓN DOCUMENTAL

Nova Escola Galega vense caracterizando como un cualificado espazo de debate e elaboración propositiva. Desde o diagnóstico do presente e co horizonte do noso Modelo de Escola Pública (Doc. aprobado no 1989), fomos propoñendo argumentos de avance, de análise crítica e de alternativa á realidade actual de educación en Galiza, conformando documentos de orientación, algúns de notábel importancia.

Entre 1983 e 1992 producimos documentos sobre a Reforma Educativa, a normalización da lingua galega, a educación para a paz, a escola pública, a xornada escolar e a formación do profesorado. Desde 1993, ano que con ocasión dos dez anos aprobamos o Doc. "Que florezan cen escolas novas", elaboramos os seguintes:

a) NOVA ESCOLA GALEGA OPINA

- 1997. Posición ante o Decreto de adscrición dos mestres aos Centros de E. Secundario.
- 1997. Posición ante o D. de Orientación.
- 1997. Posición sobre a reforma das Humanidades.
- 1997. Confusión política e política de confusión: "reformular a Reforma educativa"
- 2000. Reflexión en torno á proposta de medidas de atención á diversidade.
- 2001. Ante as revisións da LOXSE
- 2002. Sobre a Lei de Calidade.
- 2002. O *Prestige*, a educación ambiental e nós.
- 2003. Guerra, nunca máis!

b) OUTRAS DECLARACIÓNS E POSICIÓNS PÚBLICAS

- 1995. Nova Escola Galega valora como un avance o Decreto para a galeguización do ensino (22.IX)
- 1996. Sobre o ensino da relixión (14.VI)
- 1996. Ante a rede de centros (Febreiro)
- 1997. Contra a penalización da insumisión (19/1)
- 1997. Declaración conxunta: polo dereito elemental a aprendermos en galego.

- 1998. Demanda de garantías pedagóxicas e coherencia na implantación da Reforma Educativa (14/IX).
- 1999. En defensa da Escola Rural.
- 2000. Os MRP ante o D. de modificación dos ensinos mínimos (Declaración conxunta: 11/XII).
- 2000. Declaración conxunta: A escolarización de nenas e nenos con necesidades de compensación educativa (CCOO, CIG, UGT, Nova Escola Galega, Chavós, Cáritas de Tui-Vigo).
- 2000. Sobre o crecente proceso de militarización.(16.XII)
- 2001. Sobre os despedimentos dos profesores e profesoras de relixión católica (17. IX)
- 2003. En apoio do acordo normativo da Real Academia Galega.
- 2003. Contra a supresión das escolas rurais.

c) DOCUMENTOS DE TRABAJO

- 1995. Nova Escola Galega ante a LOPAGCE.
- 1996. Alternativa de atención para a etapa infantil no medio rural galego.
- 1996. Os MRP na Galiza dos anos noventa. XIII Asemblea Anual da Asociación (22.VI).
- 1998. A formación do profesorado. Propostas de Nova Escola Galega.
- 2000. Dez anos da LOXSE.

6. GRANDES LIÑAS DE ACTUACIÓN

6.1 EN DEFENSA DO ENSINO PÚBLICO

A preocupación pola defensa e construción dun ensino público de calidade ten a súa patentización en accións reivindicativas, organizativas e de difusión pública entre as que destacamos diversos pronunciamentos, e a promoción da Plataforma do Ensino Público propiciada en 1994, conformada por diversas organizacións, conducente á sensibilización social e ás mobilizacións realizadas en novembro do mesmo 1994.

A nosa participación nesta Plataforma contribuíu mesmo á mellora do clima organizativo entre as distintas entidades e colectivos participantes. Formaron parte das súas dinámicas ata o presente a convocatoria de manifestación realizada na primavera de 1997 que reuniu en Compostela a máis de 5.000 persoas de todo o País en defensa do ensino público, e a máis recente en contra da Lei de Calidade que tivo lugar, coa presenza de máis de 3.000 persoas, o 25 de Maio de 2003 tamén en Compostela.

6.2. GALEGUIZACIÓN DO ENSINO

Tradicionalmente ten sido un dos eixes da nosa actuación, no que se inscriben o *Modelo de normalización lingüística para o sistema educativo galego*, renovado cun novo e reflexivo documento (1999), a preparación de material didáctico, a participación na Coordinadora creada arredor d'A Mesa de Normalización Lingüística e nos pronunciamentos e accións desenvolvidas, o apoio organizativo ás manifestacións celebradas, o traballo a través dos Equipos de Normalización Lingüística ou a singular implicación en campañas de sensibilización social como a desenvolvida en 1998 baixo o slogan "En galego, Galicia ten futuro" que reuniu en Compostela a uns 4000 manifestantes convocados por dezaseis organizacións, a desenvolvida en 2001 baixo o lema "O galego, materia pendente", a realizada so o lema "En galego vexo Vigo", así como a participación na co-organización dos Correlinguas (17 de Maio) dos anos 2001 e 2002, xunto con outras entidades.

Cómpre sinalar que a aprobación dun novo Documento do *Modelo de normalización lingüística para o sistema educativo galego* (1999) veu precedido dun intenso traballo de elaboración (conformado como un Proxecto Europeo dentro do Programa Sócrates), e que durante o 2002 membros deste equipo participaron en representación da Asociación na elaboración dos informes sobre o galego no ensino no Consello da Cultura Galega, e na elaboración do Plano de Normalización do Concello de Santiago, realizándose asemade unha sesión de traballo ("O uso da lingua a debate") o 6 de abril de 2002.

6.3. ARREDOR DA REFORMA EDUCATIVA

Expoñente das preocupacións da Asociación ao respecto foron a *Revista Galega de Educación*, as pasadas contribucións na serie os *Cadernos da Reforma* de E. Xerais, a implicación en actividades convocadas polos CEFOCOPs, varios pronunciamentos públicos, a participación en actividades da Confederación española de MRPs e en Encontros da Mesa do Currículo durante varios cursos, o establecemento de posicións, a través das páxinas editoriais da *Revista Galega de Educación* e do *Boletín Interno*, o rexeitamento da deslexitimación da LOXSE -á que demos o noso apoio crítico- por parte do goberno do PP, ou a celebración de debates como o que centrou a Asemblea Anual da Asociación en 2002 co tema "O currículo mínimo común na Escola comprensiva", como antecedente dos Encontros Estatais de MRP celebrados nese ano en Alcalá de Henares.

6.4. ESCOLAS DE VERÁN, XORNADAS E ENCONTROS

Ao longo dos dez últimos anos, Nova Escola Galega a través dos seus asociados convocou o seguinte conxunto de encontros:

1. Encontros galegos de **Educadores pola paz** e Encontros Galego-Portugueses: con case total continuidade anual e celebrándose alternativamente en Galiza e en Portugal, cun total de oito encontros galegos (do VIII ao XV) e sete portugueses (do I ao VII).
2. Encontros de **Ensinantes do Morrazo**, entre os anos 1993 e 1996 (do V ao VIII Encontro).
3. **Escola de Verán de Oleiros** (para os centros das Mariñas dos Condes) entre os anos 1993 e 1999.
4. **Congreso de Pedagogía da Imaxe**, *Pé de Imaxe*, realizado en varias ocasións co carácter de Congreso Mundial, celebrado de modo anual ata 2001 (IX Congreso).
5. **Xornadas de Educación para a Paz** en Ourense celebradas ata 1996 (IX convocatoria).
6. **Escola de Verán** en Santiago, retomada en 1999 e celebrada desde 2000 con continuidade ata o presente como Congreso de Educación arredor da diversidade (chegando á IV convocatoria en 2003).
7. **Escola de verán de Ortigueira-Ferrol**, iniciada no ano 2000 e que acadou en 2003 a IV convocatoria.
8. **Xornadas de Educadores e Orientación** en Lugo que acada en 2003 a III convocatoria.
9. Ademais celebráronse en 1994 as Vª **Xornadas de Educación Medioambiental da Barbanza**; un Encontro sobre a **Escola Pública** en 1996; as Xornadas conmemorativas da presenza renovada da **Pedagogía Freinet en Galiza** (nos 25 anos) realizadas en Bande en 1998; as **Xornadas de Educación na Mariña de Lugo** (1993 e 2000); as **Xornadas de Educación en Chantada** (2000), así como as Xornadas de Debate sobre o **galego no ensino** (2002) e sobre a **escola rural** (con presenza de 50 participantes), e as **Xornadas Ciencia e Territorio**, de Melide.
10. Hai que facer notar a preocupación pola apertura á contorna e ao territorio que manifestan, na súa programación e organización, en concreto, as **Escolas de Verán** celebradas no pasado en Oleiros e no Morrazo, e as máis recentes de Ortigueira e da Mariña de Lugo.

6.5. A EDUCACIÓN PARA A PAZ “APRENDER A CONVIVIR”

A educación para a paz é un dos elementos catalizadores da educación en valores presente no actual deseño da Reforma Educativa Española. A educación para a paz foi unha das primeiras dimensións e dinámicas de acción impulsadas por Nova Escola Galega, sendo os seus iniciadores en Galiza.

Formando parte desta continuidade, anualmente Nova Escola Galega convocou dous encontros, un constante en Ourense ata 1996 e outro en lugar variábel, e edita o Boletín Nova Paz.

Así, en Ourense en 1993 na Facultade de Humanidades celebráronse as VI Xornadas de Educación para a Paz e as IX en 1996. Desde 1993 redenomínanse en parte como Congreso de Movementos Sociais Alternativos, atendendo a temáticas como o feminismo, a ecoloxía, o pacifismo, a igualdade, a diversidade e a disidencia, constituíndo un notábel foro de debate e de presentación de experiencias, coa participación de ensinantes procedentes de diversos lugares do Estado español.

Pola súa parte os Encontros Galegos de Educadoras e Educadores pola Paz tiveron tamén continuidade. Celebrouse o VI Encontro en abril do 92 en Gandarío, o VII en abril do 93 en Allariz, o VIII e o primeiro Galego-Portugués un ano máis tarde en Lisboa, coa participación dun cento de galegos e galegas e o IX e II Galego-Portugués en Sarria, constituíndo un espazo moi vivo en canto á presentación de experiencias pedagóxicas, enriquecidas coa presenza de diversas ONGs, desde aqueles momentos ata o presente.

Noutra orde de cousas, no 1993 editáronse varios materiais celebrando 10 anos de educación pola paz, contribuíuse a dinamizar a educación para a paz en encontros celebrados en diversas cidades españolas, participouse na Coordinadora Española de Asociacións de Educación para a Paz, e participouse na organización do Congreso Europeo de Educación para a Paz celebrado en Santiago de Compostela no 1994, como tamén en apoio da insubmisión ao servizo militar e en diversas campañas escolares de solidariedade con Cuba.

Un ano de singular importancia foi o de 1996 no que arredor do proxecto “Construír a Paz / Cultura para a paz” se levou a cabo un ambicioso proxecto de exposicións, de actividades e de presentación dun gran libro (baixo a coordinación do profesor Suso Jares), que acadou a todas as cidades galegas e a moitas vilas. Os recursos económicos reunidos foron entregados a dous proxectos de solidariedade internacional e de intervención no Brasil.

No ano 1998 desenvolvéronse diversas accións de Conmemoración dos 50 anos da Declaración dos Dereitos Humanos da ONU, coa colaboración do IGADI e de Amnistía Internacional.

Hai que salientar asemade a posta en marcha, en colaboración coa Concellaría de Educación e Muller do Concello de Vigo, no curso 2000-2001, do programa “Aprendendo a convivir”, que se desenvolve ata o presente no conxunto dos centros de educación da cidade de Vigo, acadando resonancia en diversos lugares de Galiza e no resto do Estado Español.

6.6. PEDAGOXÍA DA IMAXE. *GOLFIÑO* E BANDAS DESEÑADAS

Nova Escola Galega en colaboración coa Escola de Imaxe e Son da Coruña veu celebrando desde 1992 e ata o ano 2000 os Congresos Internacionais de Pedagogía da Imaxe e a convocatoria de realizacións de vídeos escolares; a televisión, o vídeo, a realidade inventada e o mundo da educación, con debates, realizacións e experiencias, veñen sendo centro de atención. Se cadra este Congreso resulta ser o espazo de reflexión máis cualificado a este respecto en Galiza, debendo salientar a importancia do IV Congreso

celebrado no ano 1995 coa inscrición de máis de 300 profesionais e a participación dun alto número de relatores/as e especialistas vidos de moitos lugares de todo o mundo.

En 1997, este Grupo de Nova Escola Galega (Pé de Imaxe) promoveu o programa europeo para o desenvolvemento da educación e a imaxe a través do Programa Sócrates, realizando a coordinación durante varios anos de grupos de Francia, Finlandia e Suecia.

As dificultades de sostibilidade desta iniciativa fixo que se abriaran vías de colaboración coa sede na Coruña da Universidade Internacional Menéndez Pelayo.

Un dos membros do equipo Pé de Imaxe abriu, coa colaboración de Edicións Xerais de Galicia a iniciativa da revista de banda deseñada *Golfiño*, unha iniciativa con problemas de difusión e de custes que se recuperou en 2002 a través do apoio de *La Voz de Galicia*. Entre tanto, a colaboración entre o equipo de *Golfiño* e Pé de Imaxe permitiu poñer en pé en 2003 un Programa de Banda Deseñada e novos medios, para a súa difusión escolar.

6.7 ORIENTACIÓN E DIVERSIDADE NA ESCOLA DEMOCRÁTICA

“A diversidade: riqueza e desafío” foi o tema que concentrou no 2000 as actividades da recuperada Escola de Verán, celebrada en Santiago. O tratamento integrador e educativo da diversidade, particularmente na etapa da ESO é un dos retos da LOXSE e en calquera caso da Escola Democrática; un reto ao que lle acae a posta en marcha de estratexias e actividades de orientación educativa. Así, orientación e diversidade na educación concentran a atención de dous encontros anuais celebrados respectivamente en Lugo e Santiago cun coidado programa e cunha considerábel cifra de persoas participantes. O que atende á diversidade presta unha particular atención á creación de materiais curriculares atentos á diversidade socio-cultural de Galiza, dando lugar á edición de Actas, a través do apoio do Departamento Municipal de Educación do Concello de Santiago, e en 2003 a un encontro de balance sobre as experiencias pedagóxicas focalizadas polo desastres do *Prestige*.

6.8 EN DEFENSA DA ESCOLA NO MEDIO RURAL

Preocupación constante, baixo o impulso de varias profesoras e profesores de Nova Escola ven sendo a defensa da escola no medio rural dadas as súas potencialidades educadoras, esquecidas dende a “racionalización administrativa” e o aforro e negación de recursos necesarios e suficientes á escola pública.

Neste senso, a través da Confederación Estatal de MRP e da Coordinadora Galega de MRPs constituíuse unha Mesa de Coordinación da Escola Rural, agrupando á nosa Asociación, á ASPG, a Preescolar na Casa, á Coordinadora Galega de Colexios Rurais Agrupados e aos sindicatos CIG, CCOO, FETE / UGT e STEG, que levaron a cabo varias iniciativas reivindicativas e de sensibilización que incluíron a celebración dunhas Xornadas de Traballo no 2002.

7. OS GRUPOS DE TRABALLO

Nalgunha medida como consecuencia da institucionalización da formación pedagóxica continuada do profesorado, e da existencia de planos anuais de formación a través dos Centros de Formación Continuada do Profesorado, do impulso á formación en centros e da existencia de canles para a constitución de grupos didácticos a través dalgúns dos servizos municipais de educación, reduciuse a constitución de grupos específicos de traballo de Nova Escola Galega. Por razóns similares houbo unha reorientación e decantación cara a grupos de traballo de carácter temático máis amplo que os especificamente disciplinarios.

Grupos de traballo:

- Educación Ambiental: Grupo Gaia de Ourense, que a partir de 1994 reduciu a súa actividade.

- Educación pola Paz: Dous grupos situados en Vigo e Ourense, que reduciron a súa actividade dende 1997.
- Orientación e titoría: en Santiago con actividade confirmada ata 1996, recuperado en Lugo desde o ano 2000.
- Proxectos educativos de Centros na Zona nas Mariñas, que decaeu cara a 1998.
- Educación Infantil e Ciclo Inicial, que se mantén en Santiago ao longo de toda a década, se ben con algunha redución do número de participantes.
- Pedagogía da Imaxe na Coruña: activo ata o ano 2000 e con actividade reducida dende ese momento.

Cara a fins do anos noventa naceron ou retomaron iniciativas outros grupos:

- De infantil, na cidade da Coruña, desde o curso 1996/97, estabilizado a través do colectivo Andaina.
- De Educación Secundaria, na cidade da Coruña con funcionamento entre 1996 e 2000.
- De normalización lingüística, desde 1997.
- De escola rural, desde 1998.
- De representantes nos Consellos do CEFOCOP, que funcionou nos anos 1999 / 2000.
- *Cavila*, de reflexión sobre materias curriculares, en Santiago desde o ano 2001.
- *O Trinque*, sobre medios audiovisuais e educación, en Santiago.

É do caso sinalar que co apoio e participación de asociados de Nova Escola Galega existen outros grupos que veñen tendo un traballo continuado. Son os casos por exemplo do Grupo Enxergo de Filosofía, que prepara a Colección Editorial "Cadernos de Filosofía", editada por Edicións Xerais de Galicia, con ampla difusión nos centros de ensinanzas medias de Galiza, ou do Grupo de Literatura Infantil que co amparo do Servizo Municipal de Educación do Concello da Coruña, preparou os *Cadernos de Literatura Infantil* ata mediados dos anos noventa.

7. PEDAGOXÍA E DIDÁCTICA DA EDUCACIÓN INFANTIL

Entre os diversos grupos de traballo, o de pedagogía e didáctica de educación infantil, que se reúne en Santiago con periodicidade constante dende o ano 1985, permitiu ir construíndo unha importante formación teórico-práctica desde as perspectivas do enfoque construtivista, constituíndose un sólido seminario de formación, ao que acudiron neste tempo algo máis de vinte profesores e profesoras, arredor dun máis restrinxido núcleo de referencia. Dende este grupo convocándose varios encontros pedagóxicos.

As súas actividades levaron a establecer diversos contactos con outras entidades do País Vasco (Adarra), de Italia e de Portugal, e con grupos galegos como Preescolar na Casa ou AGAMEI.

8. PUBLICACIÓNS

Coa colaboración de Edicións Xerais de Galicia editamos a *Revista Galega de Educación*, cunha tiraxe de 1.200 exemplares. A Revista chegou ao seu número 33 e gozou dun recoñecido prestixio. Ten sido, sen dúbida, o instrumento comunicacional periódico máis importante no campo da innovación e da renovación pedagóxica en Galiza. Experiencias, artigos de opinión, informacións, libros, documentos, artigos de fondo, monografías... Todo un espazo de difusión da nova pedagogía, belixerante a prol da identidade e da normalización cultural de Galiza. Circunstancias impropicias no mundo editorial e outras persoais paralizaron esta Revista na primavera de 1999 e a pesar de varios esforzos realizados, ante o insuficiente apoio dos lectores, aínda non se conseguiu relanzar a publicación, algo que de todos modos preténdese levar a cabo nos próximos meses.

O *Boletín Interno*, instrumento de información sobre a vida da Asociación, de carácter cuatrimestral, do que se levan publicados 50 números cunha tiraxe de máis de 350 exemplares por número; un Boletín renovado en profundidade neste ano de 2003, baixo a dirección técnica do compañeiro Manolo López.

O *Boletín* de Educación pola Paz *NovaPaz*, do que van editados 26 números cunha tiraxe de 800 exemplares, de ampla difusión en Galiza e fóra, en apoio dunha dinámica educativa moi atenta á educación nos valores da paz e na solidariedade internacional.

Ademais dos traballos de diverso tipo elaborados e editados por distintos membros da Asociación, esta foi promotora ou instancia de apoio explícito ás seguintes edicións durante estes dez anos:

1994, TAIBO, C.: *20 preguntas sobre os conflictos iugoslavos*, Nova Escola Galega, Santiago.

1995. RODRÍGUEZ JARES, S.: *Educadores a Paz*, Servizo Municipal de Educación, Ferrol.

1996 RODRÍGUEZ JARES, S. (Coord.): *Construír a paz*. Cultura para a Paz, Xerais, Vigo.

1996 COSTA RICO A. (Coord.): *Técnicas Freinet da Escola Moderna*, Xerais, Vigo.

1997. CID FERNÁNDEZ, X.M., DAPÍA CONDE, M^a: *Por unha escola do pobo. No Centenario de C. Freinet*, Universidade de Vigo, Ourense.

2003 RODRÍGUEZ RODRÍGUEZ, S., *Materiais curriculares e diversidade socio-cultural en Galicia*, Concello de Santiago, 2003.

Un número considerábel dos nosos asociados e asociadas realizaron neste tempo abondosas contribucións editoriais no tocante ao estudio da realidade educativa de Galicia, á creación de materiais e libros didácticos e de literatura infantil e xuvenil, a través, sobre todo, das Editoriais Xerais, Galaxia, O Castro, SM, Sotelo Blanco ou Vicens Vives, das coleccións do Instituto de Ciencias da Educación ou das publicacións dos Servizos Municipais de Educación. Membros da Nova Escola Galega, que tamén o son de GALIX realizaron nesta década unha formidábel contribución á literatura infantil e xuvenil, chegando a acadar mesmo recoñecemento español e aínda internacional.

9. RELACIÓNS EXTERNAS

9.1. NOVA ESCOLA GALEGA E OUTROS MRPs DE GALIZA

Existe unha precaria interrelación entre os diversos colectivos galegos de profesorado autodenominados como Movementos de Renovación Pedagóxica. En Xuño de 1994 constituíuse legalmente a Coordinadora Galega de MRPs, formada pola Asociación Sócio-Pedagóxica Galega (ASPG), a Escola de Verán de Lugo, o Instituto Galego de Socio-Pedagogía (IGSP) e por nós mesmos (NEG), aínda que a dinámica de conxunto ata o presente ten sido limitada. Exerceron a presidencia da Coordinadora Galega os asociados de Nova Escola Galega Xosé Lastra Muruais e Pepe Álvarez Castro.

En 1998 no seu seo constituíronse tres Mesas Técnicas: de educación infantil, de educación secundaria e de escola rural, como consecuencia do encontro de coordinación celebrado na Granxa Barreiros (Sarria) o 10 de maio de 1997.

Logo de varios cursos de apoio a estas e outras estruturas organizativas colectivas e logo da valoración dos nosos esforzos e os doutras organizacións, Nova Escola Galega optou ultimamente por dedicar máis esforzos ao traballo organizativo na propia Asociación.

9.2. NOVA ESCOLA GALEGA E A CONFEDERACIÓN ESTATAL DE MRPs. PRESENZA INTERNACIONAL

En todo este período houbo unha participación ordinaria e constante de representantes de Nova Escola nas actividades de encontro, de debate e de coordinación convocadas pola Confederación Estatal, destacando a participación representativa no órgano directivo da

Confederación e a presenza nos Encontros Estatais, como o último celebrado en outubro de 2002 en Alcalá de Henares coa temática “Educación, cultura e currículo básico”.

De modo estábel veuse participando na Mesa de Interculturalismo e de Currículo. Hai recentemente tamén presenza na de Escola Rural, aínda que neste caso en nome da Coordinadora Galega de MRPs. Ao mesmo tempo tamén participamos en varios momentos na Coordinadora Estatal de Grupos de Educación para a Paz e en diversos Congresos do MCEP (Movemento Cooperativo de Escola Popular), así como esporadicamente en iniciativas de alcance internacional da Federación Internacional de Movementos de Escola Moderna (FIMEM), á que pertence a nosa Asociación desde os anos noventa. Nova Escola Galega envía periodicamente o Boletín Interno a distintas entidades e bibliotecas de diversos puntos de España e de Europa.

9.3 NOVA ESCOLA GALEGA E OUTRAS ORGANIZACIÓNS DE GALIZA

A pesar do noso interese, non teñen sido de importancia as relacións nin coa Confederación Galega de ANPAS de Centros Públicos, aínda que existan relacións de cordialidade e presenza nela de algúns asociados e asociadas de NEG, nin tampouco coas organizacións sindicais do ensino. O asinamento dun Protocolo de Colaboración en 1993, con ocasión do X Aniversario de Nova Escola Galega (no seo da que existen afiliados de case todas as organizacións sindicais do profesorado), coa CIG, con CCOO e co STEG, non conduciu, alén de algunhas valiosas implicacións persoais, á realización dunha colaboración notábel da parte das organizacións sindicais. Nova Escola comezou a primeira efectivización de acordo a través do impulso á Plataforma en Defensa do Ensino Público (1994), sendo as tensións sindicais as que dificultaron a súa estabilidade e dinámica. Aínda así, foron varias as iniciativas realizadas.

Con máis eficacia se desenvolveu a nosa participación na Plataforma polo Ensino en Galego, conformada arredor da Mesa pola Normalización, non exenta así e todo dalgunha conflitividade nos últimos anos.

9.4 A PARTICIPACIÓN INSTITUCIONAL

Nova Escola Galega vén participando a través dos seus representantes nalgúns Consellos Escolares municipais, no Consello Escolar de Galicia e fíxoo nos Consellos Directivos dos CEFOCOPS. Cómpre salientar a destacada participación dalgún dos nosos asociados e asociadas na elaboración do estudo técnico para o primeiro informe sobre a situación do sistema educativo (curso 1992-93) aprobado polo Consello Escolar de Galicia e noutros posteriores. Cabe sinalar tamén que diversos asociados desempeñan ou desempeñaron responsabilidades directivas en centros escolares de niveis non universitarios, nos Decanatos de Facultades de Educación de Santiago, de Coruña e Ourense, na anterior Escola de Maxisterio de Santiago, no Instituto de Ciencias da Educación da Universidade de Santiago, ou en CEFORES, caso por exemplo do de Ferrol. Algúns desempeñan a súa función á fronte de servizos municipais da educación, desde os que se promoven importantes actividades educativas co selo da renovación. Noutra orde de cousas, hai que destacar a moi importante participación dalgúns en actividades, mesmo directivas, relacionadas co mundo editorial galego.

Máis recentemente asináronse convenios coas Facultades de Educación de Ourense e de Santiago para o recoñecemento das nosas actividades de formación e a formación de alumnado en período de prácticas.

10. INICIATIVAS SINGULARES

Ao longo da década 1993-2003 desenvolvéronse outras iniciativas entre as que poden ser citadas:

1. A recuperación en 1997 da **Biblioteca** particular do inspector-xefe da provincia da Coruña no tempo da IIª República, **D. Manuel Díaz Rozas**, quen foi o Director da Sección de Pedagogía do Seminario de Estudos Galegos (SEG), en colaboración co Instituto Galego de Información promovido por Sargadelos. A biblioteca, interesantísima desde o punto de vista psico-pedagóxico, é o mellor patrimonio bibliográfico histórico-pedagóxico existente en Galiza.
2. Con ocasión do **Centenario da Pedagogía Freinet**, celebráronse durante 1997 varias actividades de difusión desta orientación pedagóxica, con varios encontros e publicacións, estando entre estas a edición en galego do texto **Técnicas Freinet da Escola Moderna**, o primeiro “clásico” pedagóxico editado na nosa lingua.
3. Contribución decisiva á celebración das Mostras de Ensino en Ferrol desde o ano 2000.
4. Apoio a diversas **iniciativas de conmemoración** dos 150 anos da creación da Escola Normal Superior por parte da Facultade de Ciencias da Educación en Santiago.
5. Apoio á campaña por unha CRTVG plural, a prol da disposición dunha información veraz e democrática.
6. Contribución ao desenvolvemento dos respectivos **Día das Letras Galegas**, con particular intensidade no ano 2001, dedicado ao Padre Sarmiento.
7. Integración de Nova Escola Galega na **Plataforma Nunca Máis**, con ocasión do desastre ecolóxico do **Prestige** e apoio ás diversas iniciativas da Plataforma, incluíndo a cadea humana celebrada na Costa da Morte o 22 de xaneiro de 2003 e a celebración nos centros de educación da Semana Negra.
8. Colaboración co Servizo Municipal de Educación do Concello de Santiago para a convocatoria en 2003 da primeira edición dos **Premios Educa Compostela** a favor da innovación, a calidade da educación e a renovación pedagóxica.
9. Neste último ano 2003, co apoio da Consellaría de Cultura (para a realización da distribución) entregáronse como doazón 200 coleccións –case completas- da *Revista Galega da Educación* (números 1-33) a outras tantas Bibliotecas públicas de Galiza.

11. UNHA ORGANIZACIÓN QUE SE RENOVA

A través da estabilidade directiva do Secretariado Galego nestes dez anos foi posíbel ir dando unha textura concreta e modulada aos obxectivos xerais e finalidades de Nova Escola Galega, poñendo distintos acentos nos distintos anos transcorridos. A preocupación polo fortalecemento da Escola Pública e pola normalización do galego veñen tendo a súa plasmación en diversas dinámicas que inclúen o seguimento crítico da implantación da Reforma (nos seus anos máis cruciais), ou a colaboración franca con outras organizacións e instancias para facer sentir con máis forza a presenza das nosas posicións. Incidimos na formación do profesorado para procurar responder, con iniciativas propias, compartidas ou da Administración Educativa, ás demandas e expectativas, baixo o prisma do modelo de formación propugnado documentalmente por nós. Afortalar a Asociación como un espazo de debate e de elaboración pedagóxica, con vocación de influencia e de proxección externa é outra das nosas preocupacións, procurando por isto tamén a coordinación estatal e galega con outros MRPs, priorizando nas elaboracións as temáticas máis centrais para a transformación escolar desde os eixes da escola democrática, pública, integradora da diversidade, laica e galega. Isto tennos levado a impulsar diversos grupos de traballo estabeis, a prestar atención particular a determinadas problemáticas educativas, ou a exercer unha actuación pública crítica e de denuncia, en atención ás circunstancias concorrentes.

Para promover o traballo citado procuramos organizativamente dotarnos dalgúns imprescindibles recursos e medios, como a contratación de persoal administrativo (que viñeron desempeñando en diversos momentos Sonia López Soto, en particular, e tamén Sandra Otero Lemos, María Pereira e actualmente Silvia López) e avanzar nun proceso de informatización, conducente á creación dun servizo de distribución e unha páxina web. O número de asociados e asociadas, que experimentou altas e baixas neste período, sitúase nos case 300, observándose unha redución global (en canto que eran 315 en 1996 e 360

en 1993) nun contexto social relativamente adverso para organizacións sociais estabais e de horizonte alternativo.

O Secretariado estivo composto en cada ano por un equipo variábel no tempo de non menos de dez nin máis de quince compoñentes. Neste período exerceron desempeños organizativos con moita constancia e durante moito tempo Xosé Ramos, Xosé Lastra Muruais, Pepe Álvarez Castro, Carmela Cons, Paco Veiga ou Cecilia Bello. Intenso foi, igualmente, ou segue sendo, o traballo de Tereixa Ferreiro, Mariló Candedo Gunturiz, Xosé M. Cid, Antón Costa, Xosé Antonio Pérez Martínez, Andrés Santalla López, Mercedes Vázquez, Manuel López Fernández, Alfonso Villares, Esther Vázquez Otero, Benxamín Salgado, Fernando Vidal, Suso Rodríguez, Montse Castro, Josefa Lago Vázquez, Pilar Diz, Manolo González, Carme Díaz Simón, Xoanca Albarells, Suso Jares, Manuel Bragado, Antonio R. Hermida, Miguel V. Freire, Ricardo Ventosa, Xoan Lorenzo, Lois Ferradás, Silvia Lijó, Xosé R. Bernárdez, Xosé M. Barreiro, Anxo Barreiros ou Xulio Gutiérrez.

ASOCIADOS E ASOCIADAS DE HONRA DE NOVA ESCOLA GALEGA

Con ocasión da conmemoración dos 50 anos de proclamación da IIª República, en 1986 a Asociación, querendo establecer unha ponte co profesorado republicano que nos antecedeu e que loitou por unha escola pública, democrática, científica e laica, nomeou asociados/as de honra ás seguintes persoas:

- Baltasar Vázquez
- Armando Fernández Mazas
- Viúvas de Abel Carbajales e de Luís Acuña
- Eladio Marcos Rodríguez
- Herminio Barreiro (pai)
- Julio Conde Ansias
- Carmen Conde Ansias
- Xosé Sueiro Martínez
- Raúl González

Con ocasión dos dez anos de Nova Escola Galega foron nomeados socios de honra igualmente:

- Avelino Pousa Antelo
- Luís Taboada Camoeiras
- Gregorio Sanz García

Renovamos en 2003 este proceder nas persoas de :

- Antía Cal Vázquez
- Dolores Pumariño Vilela
- Dolores Rodríguez Presedo
- Carmela Iglesias Pérez
- Mariano Guizán Sánchez
- Antonio Vázquez Martín